

Научна статья
УДК 372.8: 881.512.31

БУРЯАД АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛ ҮЗЭЛГЭТЭЙ ТААРУУЛАН 5-7-ДОХИ АНГИЙН ХУРАГШАДАЙ ХЭЛЭЛГЭ ХҮГЖӨӨЛГЭ

© Дашиева Дарима Батуевна

ахамад багша,
Буряад уласай хуралсалай бодол нэбтэрүүлгын дээдэ хургуули
Улаан-Үдэ хото, 670000, Советская үйлсэ, 30-дахи байшан
dashieva01@mail.ru

Аннотаци. Зорилго. 5-7-дохи ангинуудай хурагшадай түрэл арадайнгаа аман зохёол үзэжэ байха үедэнь аман хэлэлгыень хүгжөөхэ технологи статья соо харуулаатай. *Үндэһэлхэ материал болон и үзэхэ аргууд.* Буряад арадай аман зохёолой оньһон үгэ болон таабаринууд үндэһэлхэ материал, тиихэдэ текстнүүдэй анализ, шэнжэлгын дүнгүүдые харуулалга үзэхэ аргууд болон хэрэглэгдээ. *Дүнгүүд.* Буряад арадай аман зохёолой жанрнууд болохо оньһон үгэ болон таабаринуудые хурагшадай аман хэлэлгэ хүгжөөхэдэ хэрэглэхэһээ гадна тэдэнэй хүмүүжүүлгэдэ хэрэглэхэдэ үрэ дүнтэй.

Шухала үгэнүүд: хурагшадай аман хэлэлгэ хүгжөөлгэ, буряад арадай аман зохёол, оньһон үгэнүүд, таабаринууд, арадай хүмүүжүүлхэ заншалнууд.

Для цитирования

Дашиева Д. Б. Буряад арадай аман зохёол үзэлгэтэй тааруулан 5–7-дохи ангийн хурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэ // Буряад хэлэн болон уран зохёол хургуулида. 2023. Дугаар 1. Н. 63–69.

Оролто (Введение). Дэлхэй дээрэ ажаһуудаг арад бүхэн өөр өөрын онсо илгаатай, үшөө тиихэдэ саг гаталан дамжан ерэнэн арадай аман зохёолтой гэжэ хүн зон мэдэдэг. Арадай аман зохёол гү, али фольклор эртэ урда саһаа хойшо аман үгөөр дэлгэрһэн текстнүүд болон арадай хэдэг ёһо заншалта хэрэгүүдһээ бүридэдэг гэжэ баһал мэдээжэ.

Буряад арадай аман зохёол ургажа ябаһан үхибүүдэй хүгжэлтэдэ болон хүмүүжүүлгэдэ аргагүй ехэ удхатай, тэрэ тоодо хурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ яһала нүлөө үзүүлдэг байна.

Манай Росси доторхи буряад фольклор үзэһэн, тэрээнине суглуулһан тухай шэнжэлгэ олон эрдэмтэдээр ябуулагдаһан байха, тэдээн соо хэлэнэй, уран зохёолой, арадай ажабайдал шудалалгын, түүхын болон культурологиин талаар хэгдээтэй ажалнуудшые олдохо.

Тиибэшые, ажаглан харахада, дунда ангинуудай үхибүүдэй хэлэлгэ хүгжөөлгын удха болохоор буряад арадай аман зохёолые хараада абаһан, хэлэлгэ хүгжөөлгын ажаябуулга эмхидхэхэ тухай методическа ажал үгы шахуу гэжэ дүн гаргагдана.

Үндэһэлхэ материал болон үзэхэ аргууд (Материалы и методы). Шэнжэлгэ хэхэдэ, буряад арадай аман зохёолой бага жанрнууд гэжэ нэрлэгдэһэн текстнүүдэй оньһон болон хошоо үгэнүүд, таабаринууд үндэһэлхэ материал болгожо хэрэглээбди. Тиин тодорхойло, практическа ажал ябуулха, тэрээн тухайгаа бэшэхэ гэжэ шэнжэлгын аргууд хэрэглэгдээ.

Асуудал шэнжэлхэн түүхэ (История вопроса). Буряад арадай аман зохёолнууд соо үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнууд соо илгагдан аминдаа гаргагдаагүй байха. Нуралсалда хэрэглэгдэхээр зохёогдоһон, буряад арадай аман зохёол системэ болгон харуулһан бүтээлнүүд Н. О. Шаракшиновагай гар дороһоо гараһан байха. Тэдэ «Бурятский фольклор» болон «Бурятское устное народное творчество» гэжэ нэрэтэйгээр 1970-аад оной эхээр гараһан, тиибэшье мүнөөшье олон тоото ажалнуудай эшэ үндэһэн болон хэрэглэгдэдэг байна [1]. Тиибэшье нэрлэгдэһэн номууд соо баһал үхибүүдэй аман зохёол гэжэ гаргагдаагүй байха.

Тиимэхээ буряад арадай аман зохёол удха болгон хэрэглэхэ методикын талаар бэшэгдэһэн ажалнууд ород эрдэмтэдэй бүтээлнүүд дээрэ үндэһэлэн харагдадаг болоһон.

Хүүгэдэй аман зохёолой бии тухай, тиин тэдэниие аминдань илган хараха, шэнжэлхэ тухай асуудал нэн түрүүн манай Сибирийн мэдээжэ эрдэмтэн, Эрхүүдэ ажаһуудаг байһан Г. С. Виноградов тэмдэглэһэн байха [2], тиин үшөө хүүгэдэй номой санда ажалладаг байһан фольклорист, багша О. И. Капица хүүгэдтэ зорюулагдаһан ород аман зохёолнуудые суглуулжа, багашуудда зорюулһан номуудые бүтээжэ гаргаһан байна, хүүгэдэй уншалга эмхидхэлгэдэ, тэдэнэй хүгжэлтэдэ тус зохёолнууд аргагүй ехэ үүргэтэй гэжэ тодорүүлһан [3].

Буряад арадай аман зохёол системэ болгон түрүүшынхиеэ Ц.-Д. Б. Бадмацыренова шэнжэлжэ үзэһэн эрдэмтэн болоно. Тиихэдээ тэрэ хүүгэдэй аман зохёолой хубаарилга хэһэн ород эрдэмтэдэй ёһо гурим баримталан, жанр бүхэндэ зохёолнуудые суглуулжа, эрдэмтын талаһаа ойлгосо гарган, зохёол бүхэнэй онсо шэнжэ харуулһан байна [4]. Тиин хүүгэдэй буряад арадай аман зохёол хоёр бүлэг болгон хубаажа хараһан:

- ехэшүүлэй үхибүүдтэ зорюулжа бүтээһэн аман зохёол;
- үхибүүдэй өөһэдын зохёоһон аман зохёол.

Буряад арадай аман зохёол 5–7-дохи ангиин нурагшадай хэлэлгэ хүгжөөхэдэ хэрэглэхэ тухай методическа талаһаа түрүүшын шэнжэлгэ В. Ж. Хамаганов хэһэн байха. Тиихэдээ, арадай аман зохёолой бүхы жанрнууд гансал арадай түүхэ болон ажабайдалтай танилсуулна бэшэ, харин тэдээн соо харуулаатай ёһо заншал дээрэ үндэһэлэн, багшанар нурагшадай нургалга болон хүмүүжүүлгэ хэнэ. Юрэнхы дээрээ жанрнуудай текст бүхэн үхибүүдэй хүн шанар дээшлүүлхэ, тиихэдэ эстетическэ болон оюун ухаанай талаар хүмүүжүүлхэ, үшөө нурагшадай аман хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэтэй гэжэ эрдэмтэн бэшэһэн байха [5].

Манай буряад эрдэмтэн-фольклористнууд арадай аман зохёолой жанрнуудые ами аминдань хараада абан үзэхэдөө, тэдэнэй текстнүүдэй хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ нүлөөтэйень баһал тэмдэглэһэн байха.

Онсолбол, эрдэмтэн С. С. Бардаханова арадай аман зохёолой бага жанрнуудта хабаатай оньһон болон хошоо үгэнүүд тухай тобшолходоо, арадай ажабайдал харуулһаниинь тус зохёолнуудай тематическа баялиг гаргана гэжэ бэшэнэ [6].

Буряад арадай аман зохёолой «таабаринууд» гэһэн жанр абажа харахада, тэдэнэй текстнүүдые өөрын онсо байгуулга, уран гоёор, тодо хурсаар найруулагдаһаниинь элирнэ, тиин нурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ тэдэ текст хэрэглэхэдэ тааруу гэжэ ханамаар. Эрдэмтэн Ц. Б. Будаевай тэмдэглэхээр таабаринууд юумэ гү, али үйлэ, үзэгдэл ехэ тааруугаар, зохидоор зураглан харуулһан байдаг,

тэдэнэй уян найруулгатай, хүнгэхэн хэлбэритэй тексттэй байһан дээрһээ таабаринууд бэлэхэнээр хадуугдадаг болон ханажа абтагдадаг [7].

Эрдэмтэн С. Ц. Содномов эхин ангинуудай хурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ арадай аман зохёолнуудай нүлөөлхэ методико зохёожо, тусхай упражненинүүдэй системэ дурадхаһан. Зургаан бүлэг упражненинүүд аман зохёолой удха өөрынгөө үгөөр хөөрэлгэ, өөһэдтэнь үгтэһэн текст нажаагаад, оньһон үгэ, таабари зохёолго уран зохёол шэнжэлэл хэхэ аргуудыг олгоно гэжэ эрдэмтэн тобшолоһон байха [8].

Гол хуби (Основная часть). Арадай аман зохёолой оньһон болон хошоо үгэнүүд, таабаринууд гэхэн жанрнуудай текстнүүд хурагшадыг хүмүүжүүлхэхээ гадна, тэдэнэй урда хизааргүй ехэ уг дамжан ерэхэн гансашье түүхын бэшэ, харин ёһо заншалай баялигыг нээнэ, тэдэниие уран найханаар хэлүүлжэ, үшөө тиихэдэ баталжа, зэргэсүүлжэ, адлишаажа хургана. Дунда ангинуудай хурагшадыг өөрынгөө ханаа бодол харуулжа, ханамжануудаа харуулхыень баһал хургана.

Буряад хургуулийн программнуудай удха соо арадай аман зохёолой зарим жанрнуудтай танилсалга хараалагданхай.

Онтохон, оньһон үгэ, таабаринуудтай танилсуулгын гол зорилгын нэгэниинь болбол, хуралсалай программаар табигдадаг эрилтэнүүдыг дүүргэхэ, хоёрдохинь хурагшадай литературна хүгжэлтэдэ нүлөөлхэ, гурбадахинь, хурагшадай аман хэлэлгын хүгжэлгэдэ хэрэглэхэ.

5–7-дохи ангинуудай хурагшад арадай аман зохёол гүнзэгыгөөр шудалдаг, тэрэнэй хажуугаар тус жанрын текстнүүдэй анализ хэдэг, тиин арадай аман зохёолнуудой онсо ойлгон абажа, тэдээн тухай юрэнхы ойлгосотой болодог.

Нүгөө талаһаан онтохон, оньһон үгэ, таабаринууд буряад хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ аятай удха болон хэрэглэгдэдэг байна.

Тэрээн тухай тодорхойгоор. *Оньһон үгэнүүдэй хэрэглэл* хаража үзэе. Тэрэнэй текстнүүд соо арадай оюун бэлиг, гүн ухаан, хурса мэргэн хэлэн, ажабайдалай дүй дүршэл эли тодоор, богонихоноор харуулһан байдаг. Тематика тон үргэн. Жэшээлбэл, *Хоһон үгөөр хоол хэхэгүйш*; *Үлүү хараад*, *булуу химэлбэ* г. м.

Буряад хэлэн гүрэнэй гэхэн программаар бэшээтэй табадахи ангида үзэгдэхэ «Алтаргана» гэжэ ном соо олон оньһон үгэнүүдэй текст орууланхай.

Жэшээлбэл, *Нүхэртөө хэһэн туһа Наһан соогоо мартагдахагүй*; *Аха дүүнэр эбтэй хаа*, *Абдаршыг алтан хэрэггүй*.

Тус номой удхаар энэ оньһон үгэнүүд соо хэрэглэгдэхэн антитезэ, зүрилдөө харуулалга антонимууд тухай ойлгосо абахада туһалдаг байна.

Бусалһанһаа ама хүрэ, *Бууралһаа үгэ дуула*; *Гарыень ганзагада хүргэбэ*, *Хулыень дүрөөдэ хүргэбэ* — эдэ оньһон үгэ арадай хэлэнэй тодорхой удха, гуримай эмхи, яряанай хэлэлгын юрын, ойлгосотой шэнжэнүүдыг харуулна.

Таабаринуудай хэрэглэлгэ тухай. Таабаринууд мүн лэ өөрын онсо шэнжэтэй текстнүүдтэй байха. Тэдэ ажабайдалда, оршон тойрон байһан байгаалида үзэгдэдэг элдэб янзын юумэн, үйлэ болон хэрэг, үзэгдэлнүүдэй онсо шэнжэ, түхэл болон маяг, дуун, абяагаарнь таалгажа хургана, тиихэдэ хурагшад таабари таахын тула, бүхы оршон тойронхи юумэн, боложо байһан үйлэ болон хэрэг, үзэгдэл хёрхоор адаглажа, ухаандаа найнаар хадуужа абаха дадалтай болоно, тэрэнэй хажуугаар хэлэлгэ соо хэрэглэгдэхэдээ, хүнэй бодол мэргэн, тодо, һонор болгоно.

Нурагшадай аман хэлэлгын хүгжэлтэд таабаринууд соо хэрэглэгдэһэн уран аргууд аргагүй ехэ нүлөө үзүүлнэ. Тиимэ нэн тула таабаринууд баһа уншалгын ба хэлэлгын өөрсэ шэнжэнүүдтэй юм.

Зоние һонирхуулһан гайхуулһан юумэнүүд ба үзэгдэлнүүд таабаринууд соо мэргэн зэргэсүүлгэнүүдэй, уран үгэнүүдэй аргаар харуулагдахадаа, шүлэглэмэл түхэлтэй болодог. Нэгэ юумэнэй, үзэгдэлэй шанар болон онсо шэнжэнүүдые уншагша гү, али шагнагшада нюуса аргаар харуулдаг. Жэшээн, *Бага нуур соо бадма сэсэг; Сагаан могой шулуу нүхэлбэ; Хадын хажууда жалжагы гутал* г. м. таабаринууд соо хүнэй бэеын эрхэтэд тухай нюусаар харуулагдана.

Таабаринуудые нурагшадта дурадхахадаа, тэрэнэй байгуулга ойлгуулха шухала. Нэн түрүүн таабариин хоёр өөрсэ хубиһаа бүридэдэг тухай хэлэхэ шухала. Таабариин бэе бэетэеэ нягта холбоотой хоёр талань юуб гэхэдэ, нэгэдэхээр, тааха зүйлэнь гү, али бодото байдалда байһан юумэн, үйлэ, байдал, хэрэгсэл г. м., хоёрдохоор, таалгаха зүйлэнь гү, али тэрэниие нюуса шүлэглэмэл найруулгаар зураглаһан хуби болоно гэжэ харуулха хэрэгтэй.

Таабариин гол зүйл хадаа хүнэй үдэр бүрийн байдалда, ажал болон хэрэгтэ, гэртэ хэрэглэдэг тодорхой эд хэрэгсэлнүүд харуулагдаһан байдаг. Таагдаха зүйлэйн түхэл, шанар шэнжэ харуулаатай байдаг.

Таабаринууд оньһон үгэнүүдһээ тад ондоо үүргэтэй, хоёр хүнэй хабаадалгаар бээлүүлэгдэдэг хэлэлгэ болоно. Нэгэ талань таабари тааруу маягаар, уран үгөөр хэлэнэ, харин нүгөө талань харюу олон, таана. Шагнагшадай һонорто хэды дахин дабтахашье ушар дайралдажа магад. Мүн нюуса зураглалыень онсолон үгүүлхэ, шагнагшадай анхарал шэглүүлхэ шухала. Тиимэһээ үгүүлбэрийн онсо шэнжэнүүдые анхарха, удхыень ойлгуулха, гол бодолыень дамжуулжа шадаха г. м. аргууд нурагшадай аман хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ тон ехэ удха шанартай.

Нурагшадта таабаринууд тухай заахадаа, дээрэ харуулагдаһан асуудалнуудта гол анхарал хандуулагдаха болоно. Арадай аман зохёол хэлэлгэ хүгжөөлгын үндэһэн болгон хэрэглэхэдэ, ондоо аргуудые хэрэглэмээр.

Шэнжэлэлгын тусхайта ажалда ‘мнемоника’ гэһэн үзэхэ арга нэбтэрүүлэн хэрэглээбди. Энэ арга нэн түрүүн нурагшадай һонирхол татаа, тэдэнэй хадуун абалгада, тиин хэлэлгээ хүгжөөхэ ажаябуулгада ехэ удхатай байгаа гээд тэмдэглэлтэй. Энэ арга хэрэглэлгын гол зорилго — үхибүүдэй хэлэлгэ баяжуулха, холбоо хэлэлгэ хүгжөөхэ, һайнаар, удхатайгаар, грамматикын талаар зүбөөр һанамжануудаа зохёохо, тиин харилсаха элдэб ушарнуудта хөөрөхэ шадабари хүгжөөлгэ, хажуугаарнь ухаан бодолыень бадарааха, хүн зон, амитадай ажабайдал, байгаалиин үзэгдэлнүүд тухай мэдэсыень улам үргэдхэхэ.

Хүнэй хадууса, тэрэнэй шагналгын, харалгын онсо тэрээнэй мэдэрэлэй эрхэтэдһээ дулдыдадаг гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ нурагшадай һонирхол татахадаа, тэдэнэй хадууса болон хэлэлгэ хүгжөөхэдөө хадуугдамаар, нюдэнэйн “торохо”, нурагшадай һаһанда тааруу зурагуудые хэрэглэхэдэ (мнемотехника) үрэ дүнтэй, нурагшадай анхарал татамаар.

Зурагуудые шэлэн абахадаа, дунда ангинуудай нурагшадай анхарал 4-һөө 7 минута болотор богонихон зай соо эзэлдэг гэжэ психолог эрдэмтэдэй баримта анхаралдаа абаха шухала.

Түрэл хэлэеэ муу мэдэхэ, нулахаанар харилсажа шадаха гү, али буряад хэлэн дээрэ хэлэһэн юумэ муугаар ойлгохоһоо гадна, хадуун абахадаа ядалдадаг нурагшадта мнемозураг (жэшээн 1-дэхи зурагта харуулаатай) хэрэглэхэдэ,

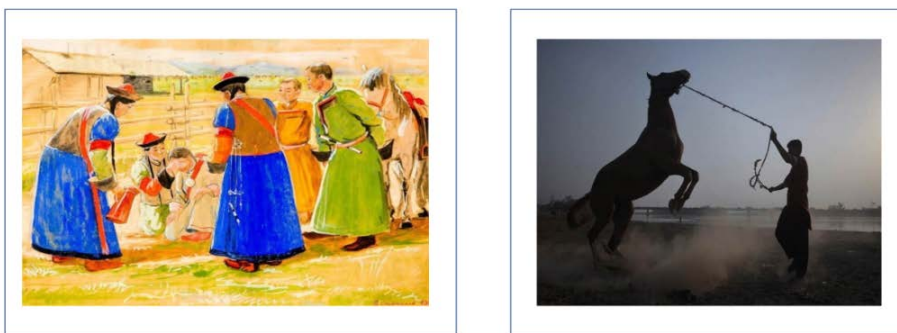
Д. Б. Дашиева. Буряад арадай аман зохёол үзэлгэтэй тааруулан 5–7-дохи ангиин хурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэ

хадуусань болон хэлэлгынь хүгжэлтэ найнаар хүгжэхэһөө гадна, бэхижэнэ гэжэ хэлэлтэй.

Жэшээн: *Айл аймаг ахада хоригдохо, Агта хүлэг ургада баригдаха* гэжэ оньһон үгын удха зурагаар ойлгуулжа болоно. Зураг доро оньһон үгэ бэшэгдэжэ харуулагдана. Тус зураг хаража хэлэхээр байтарнь оньһон үгэ хадуугдана, һүүлээрнь оньһон үгэгүй зурагай харуулагдахада, хурагшад ядангүйгөөр тэрэ текст хэлэжэ үгэнэ. Тиин ямар ушарта энэ оньһон үгэ хэрэглэгдэхэб, ямар удха харуулагдахаб г. м. асуудалнуудта харюу үгэхэ ажал ябуулагдана.

Зураг 1

Онъһон үгэнүүдэй удха ойлгуулха карточка

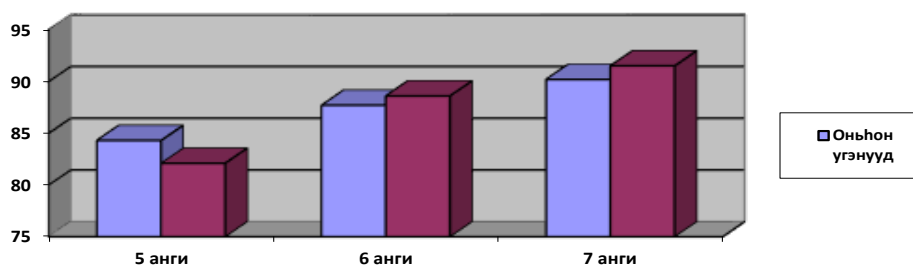

Айл аймаг ахада хоригдохо, агта хүлэг ургада баригдаха!

Дээрэ нэрлэгдэһэн болон бусад ондоо арга хэрэглэн ажал ябуулхада 5–7-дохи ангиинуудай хурагшад оньһон үгэнүүдые, таабаринуудые хэлэлгэдээ хэрэглэжэ яһала хураба гээд тэмдэглэе. Локальна туршалгын дүнгүүдые хоёрдохи зурагта харуулаатай.

Зураг 2

Туршалгын дүнгүүд

Энэ зурагай баримтанууд, нэгэдэхээр, арадай аман зохёолой жанрнууд болохо оньһон үгэ болон таабаринуудай хэрэглэлгэ харуулна. Дунда ангиинуудай эхин ангиинуудтань түрүүшын жанрын хэрэглэлгэ ехэ байна, саашанхи ангиинуудта

таабариин хэрэглэл ехэ байна. Хоёрдохёор, энэ хоёр жанрай хэрэглэлтэйгээр эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулагдана. Нурагшад оньһон үгэ тухай ойлгосо абана, удхыень гаргана, хэлэлгэдээ хэрэглэнэ. Саашанхи ангинуудта таабаринуудаар ажал эдэбхитэйгээр ябуулагдана. Нурагшадай хэлэлгэдэ хүгжөөлгэдэ энэ хоёр жанрын дүүргэдэг үүргын ондо ондоо байгаашье һаа, удхалан ойлгуулха ажал удаа дараалан хэхэдэ, онол аргуудые хэрэглэхэдэ үрэ дүнтэй гэжэ тэмдэглэлтэй.

Тобшолол (Заключение). Хүн байгаали хоёрой хоорондохи нягта холбоон, дэлхэйн юумэн бүхэн ушар шалтагаантай г. м. бүгэдые эрхимээр тодорхойлон харуулһан зохёолнууд дээрэ үхибүүд урган хүгжэхэдөө, байгаалидаа гамтайгаар хандажа нураха, уг гарбалаа хүндэлхэ, тоонто нютагтаяа хүйһөөрөө холбоотойгоо мэдэрхэ, тиихэдэ уран үгын баялигаар хэлэлгээ хүгжөөхэ арга боломжо үхибүүдтэ үгтэнэ.

Буряад арадай аман зохёол нурагшадай өөрынгөө харгы зам элирүүлгэдэ, хэлэлгэ хүгжөөлгэдэ тулга болоно. Тиин тэрэнэй хэрэглэлгэ үхибүүдые хүгжөөхэ, нураха, хүмүүжүүлхэ, болбосоруулха гэхэн зорилгонууд мүнөө үеын шэнэ онол аргуудые методикотой хамтаруулан бэлүүлэгдэнэ.

Мүнөө сагта ургажа ябаа үхибүүдээ дүүрэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ, урагшаа һанаатай, урма зоригтой, хурса һанаа бодолтой, зүб бурууе илгаруулжа шадаха, һайе сэгнэхэ, мууе тэбшэхэ, аха захатанаа хүндэлхэ, дүүнэрээ дүмэхэ г. м. нангин абари зан олгуулха шухала асуудалнуудай шийдхэбэридэ арадай аман зохёол тусхай, сэгнэшэгүй үүргэтэй.

Литература

1. Шаракшинова Н. О. Бурятский фольклор. Иркутск: Иркут. кн. изд-во, 1959. 227 с. Текст: непосредственный.
2. Виноградов Г. С. Детский фольклор. Ленинград, 1978. 399 с. Текст: непосредственный.
3. Мартынова А. Н. Детский поэтический фольклор. Санкт-Петербург, 1997. 576 с. Текст: непосредственный.
4. Бадмацыренова Ц.-Д. Б. Детский фольклор бурят. Улан-Удэ, 2005. 181 с. Текст: непосредственный.
5. Хамаганов В. Ж. Изучение устного народного творчества на уроках родной литературы в 5-8 классах бурятской школы. Москва, 1991. 208 с. Текст: непосредственный.
6. Бардаханова С. С. Малые жанры бурятского фольклора. Улан-Удэ: Бурят. кн. изд-во, 1982. 208 с. Текст: непосредственный.
7. Будаев Ц. Б. Загадки монгольских народов. Улан-Удэ: Бурят. кн. изд-во, 1980. 90 с. Текст: непосредственный.
8. Содномов С. Ц. Литературное развитие младшего школьника средствами фольклора. Улан-Удэ: Изд-во Бурят. гос. ун-та, 2018. 178 с. Текст: непосредственный.

2023 оной ноябриин 25-да статья редакция ороо, 2023 оной декабриин 4-дэ зүбшөөл гараа, 2023 оной декабриин 8-да хэблэлдэ ороо.

Д. Б. Дашиева. Буряад арадай аман зохёол үзэлгэтэй тааруулан 5–7-дохи ангийн
хурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгэ

SPEECH DEVELOPMENT FOR STUDENTS IN GRADES 5-7
IN THE PROCESS OF STUDYING BURYAT FOLKLORE

Darima B. Dashieva

senior teacher,

Buryat Republican Institute educational policy

30 Sovetskaya St., Ulan-Ude, 670000, Russia

dashieva01@mail.ru

Abstract. Goal. The article describes approaches that represent the technology of speech development for students in grades 5-7 in the process of studying their native folklore. *Materials and methods.* The research material was proverbs and riddles; methods of text analysis and data interpretation were used. *History of the issue.* The research of folklorists and methodologists on which the study is based is presented. *Main part.* Practical experience in studying proverbs and riddles and using them in the development of spoken language among schoolchildren is presented. *Conclusions.* The texts of proverbs and riddles of Buryat folklore are not only a means of developing the spoken language of schoolchildren, but a means of their education.

Keywords: development of students' speech, Buryat folklore, proverbs, riddles, traditions of educating the people.

For citation

Dashieva D. B. Speech Development for Students in Grades 5–7 in the Process of Studying Buryat Folklore. *Buryat Language and Literature at School*. 2023; 1: 63–69. (In Buryat).

The article was submitted 25.11.2023; approved after reviewing 04.12.2023; accepted for publication 08.12.2023.